

Tavaszi népszokások

Virágvasárnap

A Biblia elmondja, hogy Jézust utolsó útja Jeruzsálembe vezette. A nép örömujjongása közt vult be a városba, pálmaágakat, virágokat hintettek a lába elé. Innen a **virágvasárnap** elnevezés.

Hazánkban virágvasárnapi szokás volt a **kiszehajtás**. Néhány palóc faluban még az 1950-es években élt a szokás. Lényege: egy nő ruhába öltöztetett szalmababut körülhordtak, majd elpusztították, vízbe dobták, vagy elégették. Szomszédaink ezt a babut egyaránt tekinthették a halál vagy a tél megszemélyesítésének. Hazánkban szintén mágikus rítusnak tartották a kiszehajtást, a hozzá fűződő ének azonban inkább tréfás jellegű, s arra utal, hogy **vége a böjtnek**, kiviszik a böjti ételeket, és behozzák újra a zsíros ételeket, a sonkát: „Haj, ki kiszé, haj! Jöjj be, sódar, jöjj!”.

A Nyitra-vidéki magyar falvakban a kiszé hajtása után következett a **villőzés**. A leányok feldíszített fűzfaágakkal jártak házról házra, itt tehát a szokás közvetetten a tél kivitelére, a tavasz behozatalára is utalt.

Húsvét

Húsvét két legnépszerűbb szokása az **öntözés és a tojásfestés**. Mindkét szokást falu és város a mai napig gyakorolja, népszerűségük nem látszik csökkenni. A különbség az, hogy míg régen a kútból húzott vízzel öntötték le a leányokat, ma már falun is szagos vízzel locsolnak. A locsolás helyett néhány észak- és nyugat-magyarországi faluban húsvétkor **vesszőzést** találunk. A locsolás és a vesszőzés egyaránt a **jelképes termékenyítést** és a rituális megtisztítást célozza.

Régi szokás a **tojásfestés** és a tojásokkal kapcsolatos játék. A tojásfestés az asszonyok, lányok dolga. Legegyszerűbb módja, hogy a tojás felületét levéllel burkolják be, s úgy teszik a festékbe; utána a csipkézett levél helye világos színű marad. Régebben *házi festékanyagokat használtak: hagymalevél, zöld dióhéj főzetét, vadkörte- vagy vadalma héját, gubacsot stb.* A tojások „írásának” legismertebb módja az, hogy *viaszt olvasztanak meg*, s a folyékony viasszal a tojás héjára írják a kívánt mintákat. Ha a viasz megaludt, a tojást a festékbe teszik. A színes tojásról a viaszt letörlik, s a helye sárgásfehér marad. Ezt esetleg másfajta színnel színezik. *Karcolással készülnek a vakart vagy kotort tojások; a díszítőmotívumokat éles szerszámmal kotorják a tojásra. Még nagyobb ügyességet kíván a patkolt tojások készítése.*

Húsvéti szokás volt Erdélyben a **kakaslövés** is. Régen élő kakasra lövöldöztek *régies újjal és nyílveszővel*, újabban már csak festett céltáblára. A célba lövést *tréfás rigmus kíséri*. Először perbe fogják a kakast, majd elmondják a kakas búcsúztatóját. Ha a nyíl pontosan a kakas szívébe fúródik, véget ér a játék. A szokást **kakasvacsora** fejezi be.

A szokások másik csoportja egyházi rítusból vált népszokássá. Már a XII. században a nagyszombati szertartáshoz tartozott a **tűzszentelés**,

a katolikus falvakban szokás volt az **ételszentelés** is. A gyermekek szokásaihoz tartozott a lármas nagyheti **Pilátus-verés**. Régi szokás a húsvéti háttárkerülés is, melyhez Zalaegerszegen a török harcokkal kapcsolatos történeti eredetmondát fűztek.

Komatálküldés

A húsvétra következő **fehérvasárnapon** volt szokásos a komatálküldés. Ezt a szokást főként fiatal lányok gyakorolták, de előfordult az is, hogy leány fiúnak, vagy fiúk egymásnak küldték. **A komatálat küldők** egymást testvérré fogadták, sírig tartó barátságot kötöttek, *s ezután magázták és komának, a lányok pedig mátkának nevezték egymást.*

A **komatál** tartalma tájanként változott, de *nem hiányzott belőle a húsvéti tojás, kalács, kis üveg ital.* Az ajándékot kapó kivett a tálból egy húsvéti tojást, s helyette két másikat rakott a tálba cserébe; más helyeken az egész tálat elvette, s helyébe egy másik tálat küldött. A komatál átadása énekelt, mondott köszöntő kíséretében történt.

György-nap (április 24.)

Tavaszi gonoszjáró nap, ekkor a boszorkányok szabadon garázdálkodhattak. *Tüskés ágakat, nyírfaágakat tűztek a kerítésbe, ajtóra, hogy a gonoszt távol tartsák.* Aki ilyenkor a keresztútra ment, megláthatta a boszorkányokat; e nap hajnalán mentek a néphit szerint *harmatot szedni*. Lepedővel szedték fel a mezőről a harmatot, majd kifacsarták a lepedőt, s az így nyert nedvet megitták a tehennel. Másutt a harmattal együtt a búza hasznát lopták el a boszorkányok másoktól. Közben azonban mondogatták: „szedem, szedem, felét szedem”, ezzel jelezzék, hogy csak a haszon felére pályáznak, nehogy a hatás nagyon is feltűnő legyen, s kiderüljön a gonoszság.

György napja volt a magyarságnál az **állatok első kihajtásának legfontosabb időpontja is**. Ilyenkor mágikus praktikákkal igyekeztek védeni a legelőre tartó jóságokat. A Zala mentén első kihajtáskor az istállóküszöb mellé belülről láncot, kívülről tojást tettek, ezen kellett a jóságnak átlépnie, s azt tartották, hogy olyan erősek lesznek, mint a lánc, olyan gömbölyűek, mint a tojás.

